

6. The Verkhovna Rada of Ukraine. The order of Ministry of Finance of Ukraine "Regulations (standard) accounting 10 "Receivables" Web. 16 May 2016. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>>.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine. The order of Ministry of Finance of Ukraine "Regulation (Standard) "Income" Web. 16 May 2016. <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>>.
8. State Statistics Service of Ukraine. *Activities of enterprises*. Web. 16 May 2016. <[www.ukrstat.gov.ua/businesses in 2008](http://www.ukrstat.gov.ua/businesses_in_2008)>.
9. State Statistics Service of Ukraine. *The activities of economic entities in 2010*. Web. 16 May 2016. <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.
10. State Statistics Service of Ukraine. *The activities of economic entities in 2014*. Web. 16 May 2016. <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.

**Рецензенти:**

**Приходько І.П.** – держ упр, професор, зав. кафедри обліку, аудиту та управління фінансово-економічною безпекою Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету;

**Васильєва Н.К.** – д.е.н., професор, зав. кафедри інформаційних систем і технологій Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету.

**УДК 657.42**

**ББК 65.052.9(4Укр)2-145.711**

**Кафка С. М.**

**ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В ОБЛІКУ**

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,  
Міністерство освіти і науки України,  
кафедра обліку і аудиту,  
76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15,  
тел.: 0342-72-71-17,  
e-mail: Kafka@i.ua

**Анотація.** Досліджено підходи науковців України до обліку необоротних активів та критичний аналіз проблемних питань, вирішення яких ними розроблено, визначено ті, які й сьогодні вимагають додаткового доопрацювання: класифікація необоротних активів для цілей обліку. Запропоновано уніфікований підхід до класифікації необоротних активів з метою відображення інформації про них у системі бухгалтерського обліку для задоволення інформаційних потреб користувачів фінансових звітів щодо управління необоротними активами підприємства.

**Ключові слова:** необоротні активи, основні засоби, облік, оцінка, класифікація необоротних активів.

**Kafka S.M.**

**THE PROBLEMS OF FIXED ASSETS CLASSIFICATION FOR ACCOUNTING**

Ivano-Frankivsk National Technical  
University of Oil and Gas,  
Ministry of Education and Science of Ukraine,  
Department of Accounting and Audit,  
Karpatska Str., 15, Ivano-Frankivsk,  
6019, Ukraine,  
tel.: 0342-72-71-17,  
e-mail: Kafka@i.ua

**Abstract.** This article provides a critical analysis of research in accounting of fixed assets; the basic issues of fixed assets accounting that have been developed by the Ukrainian scientists during 1999-2016

have been determined. It is established that the problems of non-current assets taxation and their classification are the most noteworthy. In the dissertations the issues of fixed assets classification are of exclusively particular branch nature, so its improvement is important. The purpose of the article is developing science-based classification of fixed assets for accounting purposes since their composition is quite diverse. The classification of fixed assets for accounting purposes have been summarized and developed in Figure 1 according to the results of the research. The accomplished analysis of existing approaches to classification of fixed assets has made it possible to specify its basic types and justify the classification criteria of fixed assets for the main objects of fixed assets.

**Key words:** non-current assets, fixed assets, accounting, valuation, classification of the fixed assets.

**Вступ.** Багатьох науковців турбують проблеми бухгалтерського обліку, контролю та аналізу необоротних активів. Даній тематиці присвятили свої наукові праці такі вчені, як З.-М. В. Задорожний, Л. Г. Семеген, Л. Т. Богуцька [1], В. В. Жук [2], В. К. Орлова [3], В. Ф. Палій [4], М. В. Півторак [5], Я. В. Соколов [4], О. І. Фурсов [6], С. В. Хома [3,7] та ін. Проте, питання бухгалтерського обліку, контролю і аналізу необоротних активів не втрачають своєї актуальності й потребують подальшого дослідження. Основними питаннями, що піднімаються в науково-практичній літературі є відмінності та проблемні неузгодженості бухгалтерського та податкового обліку необоротних активів.

**Постановка завдання.** Незважаючи на велику кількість проведених досліджень, на сучасному етапі в Україні залишаються недоліки методології обліку операцій з необоротними активами, які є наслідком як змін чинного законодавства, так і нерозроблене наукове вирішення питань, зокрема визначення їх оцінки, класифікації, підходів до амортизації тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій виявив, що всього за період незалежності України та донині (1999 – I квартал 2016 рр.) було захищено 66 дисертаційних робіт з питань необоротних активів. Більшість розглянутих дисертаційних робіт вітчизняних науковців припадає на 2004, 2005 та 2006 рр. Стрімкого розвитку питання бухгалтерського обліку необоротних активів почало набувати з 2004, що пов'язано із реформацією економічної політики України, яка стала орієнтована на освоєння міжнародних ринків. В даний період необхідним був розвиток, вдосконалення методики та організації бухгалтерського обліку даної сфери дослідження. Внаслідок чого відбулося реформування бухгалтерського обліку України та прийняття ряду нормативних документів, стандартів і методологічних рекомендацій з метою максимального наближення до МСФЗ. Зокрема, дане явище пов'язане із прийняттям 30 вересня 2003 р. “Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів” [8]. Найбільше дисертацій було захищено в 2005 році – 12 робіт, а найменше – у 1999 і 2012 роках порівняно з попередніми і наступними роками.

Для визначення рівня досліджуваних проблемних питань з бухгалтерського обліку, контролю та аналізу необоротних активів в дисертаційних роботах українських вчених за період з 1999 – I квартал 2016 рр., відзначимо, що роботи в більшості мають галузевий напрямок, але існує коло проблем, пов'язаних з обліком необоротних активів, загального характеру. Можна виділити наступні досягнення науковців:

– досліджено сутності понять “засоби виробництва”, “основні фонди”, “основні засоби” та визначення відмінностей між ними;

– запропонована нова вдосконалена універсальна модель класифікації основних засобів, основана на існуючій класифікації, що дозволить в значній мірі оптимізувати їхній облік;

– необхідно передбачати такий порядок переоцінки, який був би простим і ефективним в практичному використанні, максимально усував би наслідки впливу інфляції;

– запропонована аналітичні розрізи для обліку амортизації необоротних активів на позабалансового обліку;

– підприємство повинно самостійно вирішувати питання проведення (або не проведення) переоцінок основних засобів. Це відповідає, по-перше, міжнародним стандартам, а, по-друге, всі витрати по переоцінці несе підприємство і тому воно має право самостійно робити вибір на користь найбільш економічно ефективного його рішення;

– можна порекомендувати підприємству для цілей переоцінки (та й нарахування амортизації) розділити вказані в п. 5.1. Положення 7 групи необоротних активів на підгрупи з урахуванням специфіки діяльності підприємства (особливо це торкається таких груп, як будівлі, споруди і передавальні пристрої і машини та обладнання);

– запропоновано систему реалізації облікової політики, яка ґрунтується на співвідношенні показників нормативного терміну служби та строків корисного використання необоротних активів;

– визначено 4 блоки системи показників і методика їх розрахунку для діагностики ефективності побудованого економічного механізму управління необоротними активами виходячи з найменувань і змісту ринкових категорій та інформаційних ресурсів фінансової звітності;

– обґрунтовано необхідність удосконалення амортизаційної політики, яка забезпечувала б реальну оцінку залишкової вартості необоротних активів за єдиною методикою у фінансовому і податковому обліку;

– запропоновано напрямки модифікації типових форм первинного обліку та розроблено форми для господарських операцій, які не охоплені типовими формами;

– необхідність внесення уточнень в П(С)БО 7 «Основні засоби» [9] стосовно вартісної межі визнання необоротних активів;

– досліджено особливості фінансового обліку необоротних активів у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України;

– рекомендовано вдосконалити бухгалтерський облік ремонтних робіт необоротних активів у відповідності з Податковим кодексом України [10];

– запропоновано удосконалити методику відображення ремонтів необоротних активів та їх поліпшення (реконструкції, модернізації, модифікації, переобладнання тощо) в обліку ін.

**Мета статті** – дослідити теоретичні питання та проблеми практичних напрямів з обліку необоротних активів, їх класифікації, які найбільш активно цікавлять науковців, але залишаються не розв'язаними, щоб запропонувати уніфіковану їх класифікацію для цілей обліку, адже склад їх доволі різноманітний.

**Результати.** Вивчення наукових джерел з обліку необоротних активів як результат встановлено проблемні питання, які гальмують процес управління виробництвом та знижують ефективність використання необоротних активів:

– єдність економічної та бухгалтерської термінології. Актуальними залишаються проблеми теоретичного і практичного характеру, щодо використання таких економічних категорій, як “основні фонди” та “основні засоби”;

– не досліджені питання обліку операцій з необоротними активами у зарубіжних країнах, досвід яких можна використати для вдосконалення системи бухгалтерського обліку в Україні;

– необхідність удосконалення методики оцінки та переоцінки необоротних активів та її відображення в обліку за реальною вартістю;

– принципи оцінки необоротних активів;

– підвищення аналітичності та інформативності первинних документів з обліку необоротних активів;

- удосконалення методів амортизації необоротних активів;
- проблеми обліку відтворення необоротних активів;
- удосконалення обліку витрат на ремонт необоротних активів.

Для вирішення кожного з цих питань необхідна науково-обґрунтована класифікація необоротних активів, щоб вона дала можливість в системі обліку згрупувати та систематизувати інформацію про об'єкти для прийняття поставлених управлінських рішень [11]. Таким чином, найбільш нагальним питанням в обліку необоротних активів є порушення при веденні їх обліку та класифікації для цілей управління.

Основними причинами виникнення недоліків є розбіжність бухгалтерського та податкового обліку, нерегульованість норм податкового законодавства, їх постійні зміни та стрімка адаптація національних положень бухгалтерського обліку до Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку, нормативно-правове регулювання, що потребують подальшого дослідження та зумовлюють актуальність даної теми.

У бухгалтерському обліку до необоротних активів відносяться активи, призначені для використання протягом періоду більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік) та класифікують наступним чином:

- основні засоби;
- інші необоротні матеріальні активи;
- нематеріальні активи;
- довготермінові фінансові інвестиції;
- довготермінову дебіторську заборгованість;
- відстрочені податкові активи;
- гудвіл.

Дана класифікація відповідає плану рахунків, кожний об'єкт необоротних активів має свій відповідний рахунок на якому здійснюється синтетичний облік.

Автори Б. Нідлз, Х. Андерсен та Д. Колдуелл [13] виділяють 3 основні риси необоротних активів і дають наступне визначення: необоротні активи – це засоби, які мають термін корисного використання більше одного року; використовуються в діяльності підприємства; не підлягають перепродажу покупцям.

Для цілей бухгалтерського обліку доречною є класифікація за основними функціональними видами та за характером відображення зносу.

Відомий вчений Палій В.Ф. [4] згідно з наявною практикою необоротні активи класифікує за такими ознаками:

- галузевою належністю;
- функціональним призначенням;
- матеріально-речовою формою;
- ступенем використання;
- належністю.

Гострою проблемою залишається порядок відображення реалізації активу, адже відповідно до П(С)БО 27 “Необоротні активи, утримувані для продажу, і припинена діяльність” [13] її результати у будь-якому випадку наводяться у складі операційної діяльності, а не у складі звичайної, як це було раніше, хоча міжнародні стандарти фінансової звітності містять конкретний критерій переведення активів до групи для вибуття [14].

Більшість авторів, особливо бухгалтерів, класифікують необоротні активи за однією ознакою – за матеріальністю і виділяють тільки ті складові, які відображаються у балансах суб'єктів господарювання. Найширшу, на нашу думку, класифікацію необоротних активів наводить І.О. Бланк. Він виділяє декілька класифікаційних ознак:

- за основними функціональними видами: основні засоби, нематеріальні активи;

– за характером обслуговування окремих напрямів операційної діяльності: необоротні активи, які обслуговують процес виробництва продукції, необоротні активи, які обслуговують процес реалізації продукції, необоротні активи, які обслуговують процес управління операційною діяльністю;

– за характером володіння: власні і орендовані необоротні активи;

– за формами заставного забезпечення кредиту і особливостями страхування: рухомі і нерухомі необоротні активи;

– за характером відображення зносу: необоротні активи, що амортизуються, і необоротні активи, що не амортизуються [15, с. 7].

Різноманітність підходів до визначення ознак класифікації необоротних активів потребує відповідної систематизації їх видів. На рис. 1 наведена систематизація видів необоротних активів, яка є більш комплексною і охоплює декілька ознак класифікації.

Варто відмітити, що на сьогодні питанню оптимізації структури необоротних активів та дослідженню їх класифікації приділяється недостатньо уваги. Вчені економісти не можуть прийти до єдиної думки, щодо точної класифікації необоротних активів. Саме тому провівши детальний аналіз усіх запропонованих вище класифікацій, шляхом узагальнення та систематизації наявної інформації, нами удосконалено та максимально розширено класифікацію основних засобів, що включає усі актуальні ознаки групування необоротних активів. Це дозволить забезпечити ефективний розподіл необоротних активів за різним призначенням, що в свою чергу, сприятиме покращенню стану сучасного виробництва. Вважаємо за доцільне виділити три основні об'єкти необоротних активів, які розкривають суть об'єкта – це основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та нематеріальні активи, на які найчастіше поділяються необоротні активи.

**Висновки.** Проведені дослідження захищених дисертацій та наукової літератури свідчать про зростання інтересу до висвітлення не тільки теоретичних питань сутності необоротних активів, але й практичних напрямів вказаної проблематики. Що стосується сутності, класифікації необоротних активів, їх законодавчого регулювання, відображення операцій з необоротними активами у бухгалтерському обліку і звітності. Вирішення наведених питань дозволить підвищити релевантність інформації бухгалтерського обліку в частині необоротних активів і актуалізує подальше дослідження.

Таким чином, чітке розуміння сутності необоротних активів має велике практичне значення, адже правильне сприйняття економічної термінології спрощує роботу кожного підприємця, допомагає прослідкувати та виявити взаємозалежності між різними факторами виробничо-господарської діяльності, що у подальшому дозволить не лише раціонально споживати наявні фінансові ресурси, а й будувати обґрунтовані економічні прогнози щодо доцільності використання та управління необоротними активами підприємства. Виходячи з теоретичного та практичного підходів, необоротні активи слід трактувати як матеріальні та нематеріальні ресурси, які знаходяться на підприємстві і забезпечують провадження його основної діяльності та строк корисної експлуатації яких становить більше одного року. Проведені теоретичні дослідження поняття необоротних активів та отримане уточнене визначення цієї категорії визначають ключові аспекти в формуванні їх дефініції як економічної категорії.

Важливим етапом дослідження необоротних активів є побудова їх науково обґрунтованої класифікації, адже склад необоротних активів доволі різноманітний. Проведений аналіз існуючих підходів до класифікації необоротних активів дав змогу уточнити основні її види, а також обґрунтувати класифікаційні ознаки необоротних активів за основними їх об'єктами.



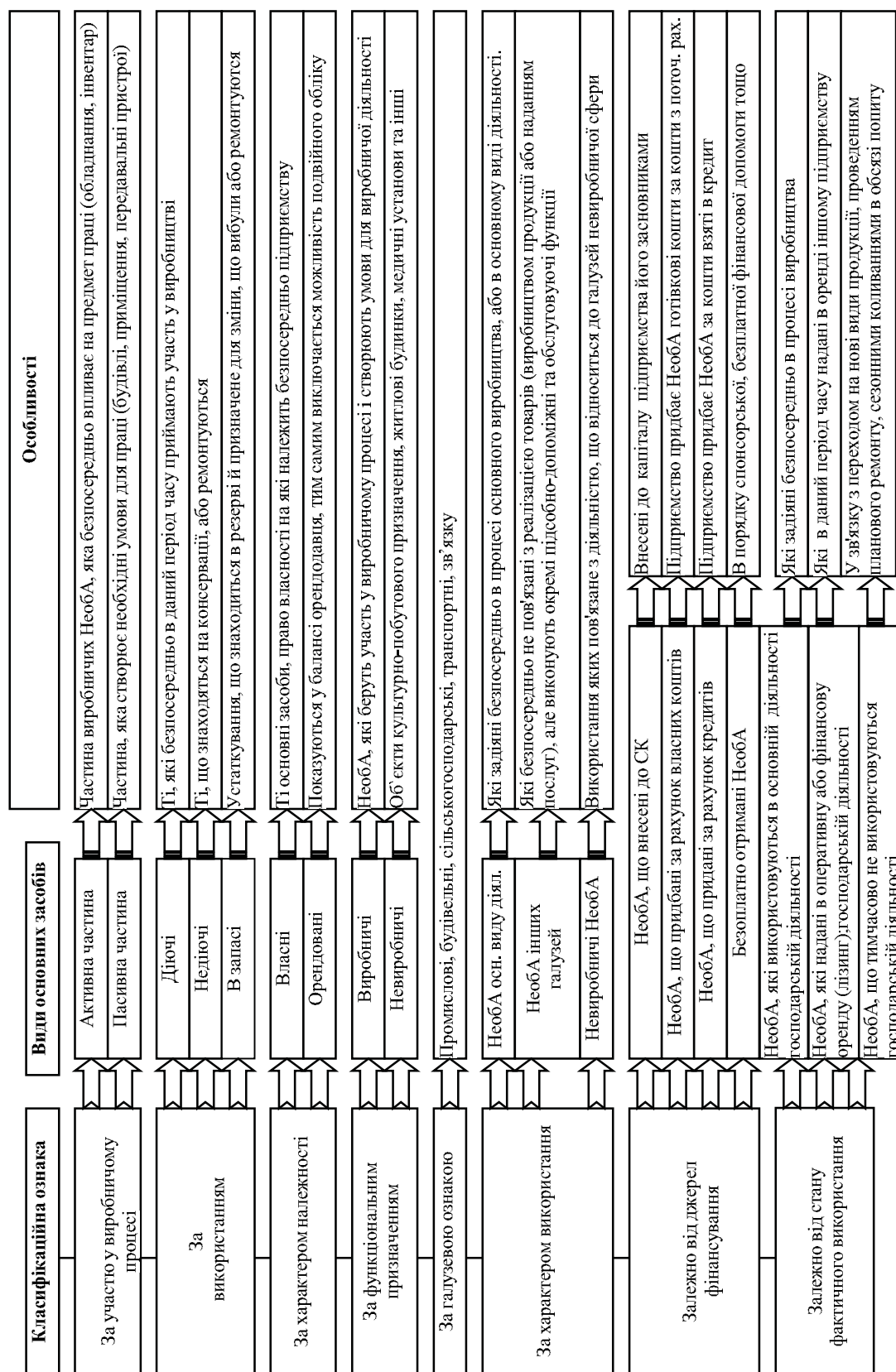


Рис. 1 Узагальнена класифікація необоротних активів для цілей обліку [16, с. 70]

1. Задорожний З. – М. В. Актуальні питання облікової політики підприємств щодо необоротних активів: моног. / З. – М. В. Задорожний, Л. Г. Семенен, Л. Т. Богуцька. – Тернопіль : ТНЕУ, 2012. – 237 с.
2. Жук В.В. Облік і контроль основних засобів (на прикладі державних підприємств в галузі культури України): автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / В.В. Жук; Київ. нац. екон. ун-т ім. В.Гетьмана. – К., 2006. – 20 с.
3. Орлова В. К., Хома С. В. Функції амортизації в умовах формування ринкових відносин // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль. Науковий журнал Тернопільського державного економічного університету. Випуск 12. – Т.: „Економічна думка”, 2005. – 132–134 с.
4. Палий В. Ф. Теория бухгалтерского учета / В. Ф. Палий, Я. В. Соколов : учебник. – [2-е изд., перераб. и доп.] – М. : Финансы и статистика, 1988. – С. 279.
5. Півторак М.В. Облік основних засобів у рибному господарстві: Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / М.В. Півторак; Нац. наук. центр : “Ін-т аграр. економіки” УААН. – К., 2006. – 21 с.
6. Фурсов О.І. Удосконалення системи управління основними засобами в умовах реструктуризації (на прикладі машинобудівних і металургійних підприємств): автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.04 / О.І. Фурсов; Приазов. держ. техн. ун-т. – Маріуполь, 2008. – 20 с.
7. Хома С. В. Облік і аналіз амортизації основних засобів на підприємствах нафтогазовидобувного комплексу: автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / С.В. Хома; Терноп. нац. екон. ун-т. – Тернопіль, 2008. – 20 с.
8. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені наказом Міністерством Фінансів України № 561 від 30 вересня 2003 р.
9. П(С)БО 7 “Основні засоби”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92.
10. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI
11. Кафка С. М. Економічна сутність процесів надходження та вибуття необоротних активів для цілей обліку // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону: наук. журнал. – Івано-Франківськ: Вид-во ДВНЗ “Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника”, 2015. – Вип. 11. – Т.1. – С. 127–137
12. Нидлз Б. Принципы бухгалтерского учета / Б. Нидлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл : Пер. с англ. Под ред. Я.В. Соколова. – [2-е изд., стереотип.] – М. : Финансы и статистика, 2000. – С. 496
13. ПСБО 27 “Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність”, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 19.05.2005 р. № 412.
14. Мойсеева О.В. Необоротні активи для продажу: операційна чи звичайна діяльність / О.В. Мойсеева // Вісник ЖДТУ : Економічні науки. – 2009. – № 6. – С. 7.
15. Бланк И. А. Финансовый менеджмент / И. А. Бланк // Учебный курс. 2-е изд., перераб. и доп. – К. – С. 23.
16. Kafka S. The classification of non-current assets for accounting purposes / S.Kafka// Economic Annals-XXI Research Journal. – 2014. – 1-2 (2).– p. 68–71.

#### References

1. Zadorozhnii, Z.-M. V. *Current Issues of Enterprises Accounting Policy on Non-current Assets*. Ternopil: TNEU, 2012. Print.
2. Zhuk, V. *Accounting and Control of Fixed Assets (as Exemplified by State Enterprises of the Culture Sector of Ukraine)*. Diss. Vadym Hetman National U of Economics in Kyiv, 2006. Print.
3. Orlova, V. K., and S. V. Senchyshak “Depreciation as a Source of Forming Capital and Fixed Assets.” *Scientific Herald of Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas* 1 (2012): 73-77. Print.
4. Palyi, F. *Theory of Accounting*. 2nd ed. Moscow: Finance and Statistics, 1988. Print.
5. Pivtorak, M. *Accounting of Fixed Assets in the Fish Economy*. Diss. NSC “Institute of Agrarian Economy” of UAAS, 2006. Print.
6. Fursov, A. *Improvement of Control System by the Used of Permanent Assets in Conditions of Restructuring (on the Example of Machine-building and Metallurgical Enterprises)*. Diss. Pryazovsky State Technical University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, 2008. Print.
7. Khoma, S. *Accounting and Analysis of Fixed Assets Amortization at the Enterprises of Oil and Gas Extracting Complex*. Diss. Ternopil National Economic U, 2008. Print.
8. Methodical Recommendations on Accounting of Fixed Assets. Order of the Ministry of Finance of Ukraine № 561 from 30 Sept. 2003. Web.
9. NAS 7 “Fixed Assets”. Order of the Ministry of Finance of Ukraine from 27.04.2000 № 92. Web. <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>> 31 January 2016.
10. Tax Code of Ukraine. Web. <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>> 02.12.2010 № 2755-VI

11. Kafka, S. "Economic Essence of Processes Inflows and Outflows of Capital Assets for Accounting Purposes." *Actual Problems of the Regional Economy* 11(2015): 127-37. Print.
12. Needles, B. *Accounting Principles*. 2nd ed. Moscow: Finance and Statistics, 2000. Print.
13. NAS 27 "Non-current Assets Held for Sale and Discontinued Operations". Order of the Ministry of Finance of Ukraine from 19.05.2005 № 419. Web. < <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1054-03>>.
14. Moiseieva, O. "Non-current Assets for Sale, or Normal Operating Activities." *Economics* 6 (2009): 7. Print.
15. Blank, I. *Financial Management*. 2nd Ed. ed. Kiev: Elga, Nika Center, 2004. Print.
16. Kafka, S. "The Classification of Non-current Assets for Accounting Purposes." *Economic Annals-XXI Research Journal* 1-2 (2) (2014): 68-71. Print.

**Рецензенти:**

**Орлова В. К.** - кандидат економічних наук, професор кафедри обліку і аудиту Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

**Савчук Т. В.** – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку і аудиту Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу.

**УДК 657:674:662:81**

**ББК 65.9 (4Укр)**

**Пилипів Н.І.<sup>1</sup>, П'ятничук І.Д.<sup>2</sup>, Марків М.М.<sup>3</sup>**

**ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ  
ДІЯЛЬНІСТЮ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ІЗ ВИРОБНИЦТВА  
ТВЕРДОГО БІОПАЛИВА**

<sup>1</sup>ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,  
Міністерство освіти і науки України,  
кафедра теоретичної і прикладної економіки,  
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 82,  
тел.: 0673444155,

e-mail: [npylypiv@gmail.com](mailto:npylypiv@gmail.com)

<sup>2</sup>ПВНЗ «Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького»,  
кафедра обліку і аудиту,  
76018, м. Івано-Франківськ, вул. Євгена Коновальця, 35,  
тел.: 0970113693,

e-mail: [irynary@gmail.com](mailto:irynary@gmail.com)

<sup>3</sup>ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»,  
Міністерство освіти і науки України,  
кафедра теоретичної і прикладної економіки,  
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 82,  
тел.: 0950345690,

e-mail: [markiv.mariia@gmail.com](mailto:markiv.mariia@gmail.com)

**Анотація.** У статті досліджено питання формування основних засад обліково-інформаційного забезпечення діяльності деревообробних підприємств із виробництва твердого біопалива для забезпечення сталого їх розвитку та конкурентоспроможності, які визначаються потребами управління за умови взаємозв'язку між етапами облікового процесу та інформаційними потоками в умовах ресурсо- та енергозбереження. У результаті дослідження встановлено, що для формування більш повного та якісного обліково-інформаційного забезпечення діяльності підприємств необхідна побудова управлінського обліку через